

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи

Кваліфікаційна робота магістра

з теми: **«РОЛЬ ЦЕНТРУ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ
СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИМ КАТЕГОРІЯМ НАСЕЛЕННЯ»**

Виконала:
магістрантка 2 курсу, Sz1-M22 групи
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Тетеря Діана Володимирівна

Керівниця: **Гевчук Н.С.**,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ.....	8
1.1. Теоретичний аналіз питання соціальної підтримки соціально незахищених категорій населення.....	8
1.2. Нормативно-правове забезпечення системи соціального обслуговування як основної форми соціальної підтримки соціально незахищених категорій населення.....	18
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ.....	27
2.1. Основні напрями діяльності Кам`янець-Подільського Центру соціальної підтримки.....	27
2.2. Моніторинг та оцінка якості надання соціальних послуг соціально незахищеним категоріям населення.....	37
2.2.1. Аналіз результатів дослідження щодо проблем і потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) дослідницькою компанією «Active Group».....	37
2.2.2. Аналіз результатів дослідження щодо визначення проблем і потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) Кам`янець-Подільським Центром соціальної підтримки.....	46
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	57
3.1. Міжнародна проєктна діяльність «Інновації у сфері соціальних послуг в Україні».....	57
3.2. Інноваційні форми надання соціальної підтримки соціально незахищених категорій населення (на прикладі створення соціального магазину).....	65

ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

В умовах суспільно-економічних змін, які відбуваються в будь-якому суспільстві виникають глибокі соціальні, політичні, економічні та етико-психологічні проблеми. Це призводить до порушення нормальної життєдіяльності більшості членів суспільства, загострення проблем особистості та соціальних груп, а також неспроможності самостійно розв'язувати певні соціалізаційні завдання. Наслідком цього є деформація суспільства, злам цінностей та соціальних норм, розвиток дестабілізаційних процесів у всіх сферах суспільного життя [32, с.18].

Усі ці проблемні явища не минули й українське суспільство. Соціально-економічний вплив повномасштабної війни росії проти України на громади є величезним та ресурсовитратним [52, с.5]. Це, своєю чергою, потребує ефективних рішень, зокрема й у взаємодії з внутрішньо переміщеними особами та дотриманням їх прав; у соціальній підтримці людей похилого віку; у наданні спектру соціальних послуг сім'ям із дітьми; особам з інвалідністю; малозабезпеченим та безробітним громадянам.

Саме необхідністю розв'язання усіх перерахованих вище проблем та соціальних суперечностей і пояснюється актуальність проблеми ефективності системи соціальної роботи, соціального захисту, соціальної допомоги тощо.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблеми соціальної роботи дозволяють виявити та скоригувати шляхи, напрямки та перспективи розвитку країни як соціальної держави. Поява центрів соціальної підтримки, центрів надання соціальних послуг, центрів соціально-психологічної підтримки стала показником розвитку соціальної політики України. Саме ці центри покликані допомагати розв'язувати проблеми соціально незахищених категорій населення.

Такі стратегічні орієнтири визначено в головних законодавчих документах України: Конституції України, законах України: «Про соціальні послуги», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» та ін. Відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання

територіальних громад» розпочався процес децентралізації соціальних послуг, що сприятиме покращенню планування майбутнього попиту на послугу, дасть змогу розширити доступ до соціально незахищених категорій населення, а також враховувати потреби в соціальних послугах і місцеві особливості їх надання.

У контексті нашого дослідження привертають увагу розвідки сучасних учених, тематика досліджень яких дотична до проблеми соціальної роботи з різними категоріями населення, зокрема стосується таких аспектів: соціалізації різних соціальних категорій (В. Бочарова, О. Безпалько, М. Галагузова, І. Зверєва, А. Капська, Л. Міщик, А. Мудрик, С. Харченко); процесу надання соціальних послуг місцевими органами влади та підвищення їх якості (В. Бабаєв, С. Горбунова-Рубан, Д. Карамішев, Л. Качан, Н. Корабльова, Е. Лібанова, В. Мартиненко, О. Палій, Т. Семигіна, Л. Сідельнік, В. Скуратівський, Р. Тофтїсова-Матерон та ін.); особливостей надання послуг місцевими органами влади на регіональному рівні (В. Авер'янов, В. Корженко, А. Чемерис, Ю. Шаров та ін.); удосконалення функціонування місцевих органів влади з питань соціального захисту населення (В. Дзюндзюк, О. Коротич, В. Мамонова, Н. Мельтюхова, Г. Одінцева та ін.); реформування системи соціальних послуг (В. Гошовська, К. Дубич, Е. Лібанова, Л. Сідельнік, В. Скуратівський, О. Черниш та ін.).

Однак соціальна допомога незахищеним категоріям населення в умовах центру соціальної підтримки та шляхи її вдосконалення ще не були предметом спеціального дослідження.

Отже, актуальність означеної проблеми, її недостатня розробленість у сучасній педагогічній теорії та практиці, визначені суперечності зумовили вибір теми дипломної роботи магістра: *«Роль Центру надання соціальної підтримки соціально незахищеним категоріям населення»*.

Об'єкт дослідження – соціальні послуги, які надаються соціально незахищеним категоріям населення.

Предметом дослідження є програма підтримки соціально незахищеним категоріям населення.

Мета роботи – дослідити роль Центру надання соціальної підтримки соціально незахищеним категоріям населення.

Завдання дослідження:

1. Здійснити понятійно-категоріальний аналіз питання соціальної підтримки соціально незахищених категорій населення.
2. Вивчити нормативно-правове забезпечення системи соціального обслуговування як основної форми соціальної підтримки соціально незахищених категорій населення.
3. Окреслити основні напрями діяльності Кам'янець-Подільського Центру соціальної підтримки.
4. Здійснити моніторинг та оцінку якості надання соціальних послуг соціально незахищених категорій населення.
5. Розробити програму підтримки соціально незахищеним категоріям населення (на прикладі міжнародного проєкту «Інновації у сфері соціальних послуг в Україні»).

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз загальної та спеціальної літератури з проблеми дослідження з метою з'ясування стану її вивчення, узагальнення та систематизація теоретичних положень, аналіз нормативних документів з метою визначення сучасного стану соціальної роботи, вивчення міжнародного досвіду реалізації соціальних проєктів;

емпіричні: включене спостереження, анкетування за допомогою Гугл форм; бесіди з метою визначення основних проблем та потреб, з якими зіштовхуються бенефіціари Центру соціальної підтримки.

статистичні: кількісний та якісний аналіз результатів емпіричного дослідження.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що матеріали дипломної роботи магістра можуть бути використані здобувачами вищої освіти при вивченні таких освітніх компонентів, як: технологій соціальної допомоги, технологій соціальної допомоги різним категоріям населення,

інституційне забезпечення соціальної сфери, види, способи надання та звітність соціальних послуг тощо; проходженні волонтерської, професійно-орієнтованої, стажерської та виробничої практика в закладах соціального захисту; соціальними працівниками, які надають соціальну допомогу незахищеним категоріям населення. Отримані результати дослідження можуть бути використані під час розробки конкретних заходів реалізації нормативно-правового, фінансово-економічного та організаційно-функціонального механізмів децентралізації соціальних послуг з описом регіонального досвіду, зокрема у напрямі посилення ролі та участі органів місцевого самоврядування та громадських організацій, а також у системі підвищення професійної кваліфікації соціальних працівників.

Експериментальною базою проведення дослідження є Кам'янець-Подільський Центр соціальної підтримки (Хмельницької області). Робота виконувалася на замовлення Центру соціальної підтримки.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дипломної роботи магістра були апробовані на Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи» (1 листопада 2022 р., м. Кам'янець-Подільський) та науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками НДР у 2022 р.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю у співавторстві із науковим керівником у збірнику наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Гевчук Н.С., Тетеря Д. В. Технології соціального прогнозування і моделювання в соціальному забезпеченні. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Вип. 37. Серія: соціальнопедагогічна. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В, 2022. 164 с. С. 54-60)

Дипломна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (83 найменувань), додатків. Загальний обсяг дипломної роботи магістра 87 сторінок, з них – 82 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі магістра зроблені теоретичні узагальнення основних результатів дослідження та представлено практичне розв'язання проблеми надання соціальної підтримки соціально незахищеним категоріям населення.

Результати проведеного дослідження свідчать про ефективність виконання поставлених завдань дослідження, що в свою чергу дає нам підстави для формулювання наступних висновків:

1. *Здійснено понятійно-категоріальний аналіз питання соціальної підтримки соціально незахищених категорій населення.*

В результаті теоретичного аналізу вітчизняної літератури нами було встановлено, що національна модель соціальної підтримки вразливих категорій населення на сьогоднішній день формується і розвивається, ґрунтується на цільовому підході до розв'язання поставлених завдань і відповідає принципам соціальної справедливості, адресності надання допомоги.

Соціальна підтримка передбачає не лише разову допомогу сім'ї чи особі, яка її потребує. Кінцевим результатом є об'єднання фінансових та ресурсних можливостей держави і територіальної громади заради підвищення соціальної відповідальності громадян, їхньої активної участі в економічних і соціальних процесах розвитку. Водночас, важливим, на нашу думку, є удосконалення системи соціального обслуговування шляхом безумовного виконання державних соціальних стандартів з обслуговування населення, розвитку мережі закладів, що надають соціальні послуги, зміцнення їх матеріально-технічної бази, застосування нових форм і технологій соціальної роботи та соціального забезпечення, розширення спектру соціальних послуг незахищеним категоріям населення.

Визначено, що соціально незахищеними категоріями населення, водночас клієнтами соціальної роботи, є люди (окремі індивіди або групи), які переживають соціальні проблеми власного існування і яким надають допомогу у розв'язанні цих проблем спеціалізовані соціальні інституції.

У своєму дослідженні ми керувалися класифікацією соціально незахищених категорій населення, запропонованою А. Реутом:

1) громадяни, що не здатні до самообслуговування через різні обставини (у зв'язку з похилим віком, хворобою, інвалідністю);

2) громадяни, які перебувають у складній життєвій ситуації, а їх середньомісячний сукупний дохід є нижчим від установленого прожиткового мінімуму (безробітні, що шукають роботу; біженці; постраждалі від стихійних лих, внутрішньо переміщені особи, постраждалі від війни тощо);

3) діти та молодь, що перебувають у складній життєвій ситуації (інваліди, сироти, безпритульні, малозабезпечені тощо)

2. Вивчено нормативно-правове забезпечення системи соціального обслуговування як основної форми соціальної підтримки соціально незахищених категорій населення.

Нами визначено, що основними законодавчими документами, які регулюють надання соціальних послуг соціально незахищеним категоріям населення є: Конституція України, Закон України «Про соціальні послуги», Постанова КМУ «Про організацію надання соціальних послуг», Постанова КМУ «Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг», Постанова КМУ «Про затвердження Порядку регулювання тарифів на соціальні послуги», Постанова КМУ «Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення», Постанова КМУ «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)», Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг», Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження форм документів, необхідних для оформлення на обслуговування в територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг)».

Реформування системи соціальних послуг в Україні розпочато ще у 2001 році. Таким чином, було визначено основні напрями «Стратегії подолання бідності», а саме:

- поглиблення адресності державної соціальної допомоги;
- заміна окремих пільг населенню на соціальні послуги;
- розвиток центрів комплексного соціального обслуговування;
- передача органам місцевого самоврядування повноважень щодо планування, фінансування та організації надання соціальних послуг.

Дані напрями залишаються актуальними і сьогодні. Система надання соціальних послуг є багатограним складним процесом, який потребує інструментів та механізмів державного управління, чіткої і послідовної взаємодії центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та громадського сектору.

3. Окреслено основні напрями діяльності Кам'янець-Подільського Центру соціальної підтримки.

Кам'янець-Подільський Центр соціальної підтримки було створено у жовтні 2022 року за підтримки Міжнародної Федерації соціальних працівників Європи. Всього за рік роботи Центру соціальної підтримки було проведено 2864 заняття для 356 осіб протягом 40 тижнів.

У Центрі соціальної підтримки громадян пропонуються соціальні послуги на підтримку людям з різним професійним досвідом та життєвими обставинами. Групи користувачів соціальних послуг, які можуть отримати допомогу у Центрі: внутрішньо переміщені особи (ВПО), постраждали від насильства і травм, сім'ї, які втратили близьких, інші постраждали від війни: окрім згаданих вище категорій, існує безліч інших проявів впливу війни на людей, як дорослих, так і дітей. Це можуть бути люди, які втратили засоби до існування через руйнування інфраструктури, діти, які були розлучені зі своїми сім'ями та люди з інвалідністю, які зіштовхуються з проблемами в доступі до послуг або своїх соціальних мереж під час кризи, спричиненої війною.

Центр соціальної підтримки має на меті задовольнити унікальні потреби кожної з цих груп та людей. Перелік соціальних послуг, які може надавати команда спеціалістів закладу: соціальне та психологічне консультування, участь у групах підтримки, навчання з першої медичної допомоги, юридична підтримка,

освітні програми для дітей, які не відвідували школу, професійна підготовка для тих, хто втратив засоби до існування, матеріальна допомога, що відновлює життя та почуття безпеки.

4. *Здійснено моніторинг та оцінку якості надання соціальних послуг соціально незахищених категорій населення.*

Експериментальне дослідження проводилося нами у 2022-2023 р.р. та складалося з двох етапів:

1. Визначення потреб внутрішньо переміщених осіб.
2. Вивчення проблем та труднощів внутрішньо переміщених осіб.

Базою дослідження виступив Кам'янець-Подільський Центр соціальної підтримки, Хмельницької області.

В ході дослідження ми провели анкетування (за допомогою Гугл форми) із внутрішньо переміщеними особами. Метою нашого опитування було визначення основних проблем та потреб респондентів, моніторингу та оцінки якості отриманих соціальних послуг та пропозицій щодо покращення надання соціальної підтримки даній незахищеній категорії населення.

До списку тем, що досліджувалися під час анкетування, були включені: якість отриманих послуг; чи були задоволені потреби, зокрема у соціальній підтримці; кількість та якість звернень внутрішньо переміщених осіб до державних, благодійних та громадських організацій; пропозиції внутрішньо переміщених осіб щодо покращення надання соціальної підтримки.

В анкетуванні взяло участь 227 членів сімей внутрішньо переміщених осіб, які перебувають на обліку у Центрі соціальної підтримки.

Проведене нами експериментальне дослідження дало можливість визначити основні проблеми внутрішньо переміщених осіб, які ми об'єднали в чотири групи:

1) психологічні проблеми (95,7%): самотність (27,7%); обмеження у міжособистісній та внутрішньосімейній взаємодії (42,5%); посилена напруга, стурбованість, тривожність, страх, занепокоєння (95,7%); злість, гнів, образа (29,8%); дефіцит прояву позитивних почуттів (34,0%); психологічне виснаження (48,9%);

2) матеріально-побутові проблеми (80,9%): безробіття (68,0%); відсутність власного житла (53,2%); неможливість самостійного вирішення матеріально-побутових питань (12,8%);

3) проблеми з оформленням документів (61,7%): щодо отримання статусу «внутрішньо переміщена особа» (44,7%); відновлення втрачених документів (34,0%); оформлення дітей у заклади освіти (57,4%); здійснення соціальних виплат (40,4%); допомога у поставленні на облік ВПО (40,4%); забезпечення житлом та грошової компенсації на житло (38,3%);

4) проблеми пов'язані з вихованням дітей (53,2%): проблеми з навчанням в школі (31,9%); неслухняність, не контрольованість, безвідповідальність та розвиток ранньої самостійності (23,4%); прояви агресивності та протесту (19,1%).

Шляхами надання соціальної підтримки внутрішньо переміщеним особам з дітьми, мають бути такі: організація кваліфікованої педагогічної, психологічної та соціальної підтримки батьків; посилення інформаційно-просвітницької роботи з актуальних для них питань; побудова тісної взаємодії між ними та фахівцями соціальної сфери; чіткий розподіл функціоналу між фахівцями; належна підготовка фахівців до здійснення такої роботи.

5. Розроблено програму підтримки соціально незахищеним категоріям населення (на прикладі міжнародного проекту «Інновації у сфері соціальних послуг в Україні»).

Соціальний проєкт «LIFE» був розроблений нами, в рамках міжнародного проєкту «Інновації у сфері соціальних послуг в Україні». Метою проєкту визначено – адаптація та соціалізація внутрішньо переміщених осіб за новим місцем проживання.

Цілі проєкту: надати психологічні послуги внутрішньо переміщеним особам, допомага в адаптації, забезпечити новий простір для проживання.

Концепція проєкту. "Допомагаючи іншим, ми допомагаємо собі" - у часи невизначеності для України дуже важливою є підтримка людей, які вимушено покинули свої домівки. Отримавши пакет соціальних послуг від нашого проєкту,

впо зможуть стабілізувати, в першу чергу, свій психологічний стан, знайти місце роботи або відкрити свою власну справу, що сприятиме підвищенню економічного розвитку нашої громади. В результаті зможуть придбати для себе власне житло. Залучення благодійних фондів та організацій до міжнародної співпраці, волонтерів, добровільних пожертвувань від громадян. Створення нового простору (житла). Залучення донорів, налагодження контактів з міжнародними організаціями.

Перспективними напрямками подальших досліджень можуть стати: особливості надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам, а саме людям похилого віку; соціально-психологічна реабілітація дітей, які постраждали від війни; інформаційно-консультативна діяльність на базі Центру соціальної підтримки та інші напрями досліджень, які зможуть окреслити важливість надання соціальної підтримки соціально незахищеним категоріям населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активні програми Міжнародної благодійної організації «Фонд Східна Європа». (10 січня 2023). Фонд Східна Європа. <https://eef.org.ua/aktyvniiprogramy/>
2. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
3. Алексеєнко Т., Гончар Л., Куниця Т., Бибик Д. Вимушені переселенці: соціально-педагогічні проблеми і досвід підтримки. (Т. Алексеєнко, Ред.). Імекс-ЛТД, 2020. 254 с.
4. Безпалько О. В. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Державний заклад «Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка, Луганськ, 2006. 467 с.
5. Візуалізація даних громад та регіонів України // Центр економічної стратегії, 2023. URL: <https://bit.ly/46bGG9x>
6. Внутрішньо переміщені особи: особливості реалізації прав та доступу до адміністративних послуг метод. посіб. для проведення тренінгів / авт. кол.: Т. А. Крушельницька, О. Ю. Матвеєва, В. А. Вершиніна [та ін.]; за заг. ред. Т. А. Крушельницької, О. Ю. Матвеєвої. Київ: [б. в.], 2019. 240 с.
7. Всеукраїнське соціологічне дослідження «Місцеве самоврядування та територіальна організація влади (в контексті широкомасштабного російського вторгнення)». Аналітичний звіт // Київський міжнародний інститут соціології, 2022. URL : <https://bit.ly/3P3EP0f>
8. Глобальне визначення професії соціального працівника, МФСП – Міжнародна Федерація Соціальних Працівників, URL : <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work>
9. Гусак Н., Семигіна Т., Трухан С. Стратегії і виклики соціальної роботи із внутрішньо переміщеними особами. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право, 2(22), 2014. С. 161-167.

10. Демченко І.Л., Булига Н.А. Резюме за результатами дослідження «Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб у психосоціальній підтримці». К., 2022. URL : <https://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/rezyume-uk-eng.pdf>
11. Діяльність Українського фонду «Благополуччя дітей». (2022, 18 грудня). Благополуччя дітей – Український фонд. URL : <https://childfund.org.ua/diialnist>
12. Діяльність Міжнародного благодійного фонду «Карітас України». (2023, 2 лютого). Карітас України. URL : <https://caritas.ua/diialnist/>
13. Длугопольська Т.І. Роль міжнародних та громадських організацій у соціальній адаптації та інтеграції ВПО у приймаючі громади в Україні // Економіка та управління національним господарством. Випуск 27. 2018, С. 39-45
14. Довіра громади : кризові комунікації органів місцевого самоврядування. Практичний посібник // Д. Коник. Національний університет «Києво-Могилянська академія», Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2020. URL : <https://bit.ly/3Cpl1g0>
15. Договори міжмуніципального співробітництва у сфері управління побутовими відходами. Врублевський О., Сороковський В. // Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO, 2018. URL: <https://bit.ly/3qFaTxp>
16. Дуля А. В., Веретенко Т. Г. Функціонування сімей учасників антитерористичної операції. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : зб. наук. пр., 2017. 1(316). С. 25-32.
17. Екосистеми настільної гри-симулятора «Світ Громад». URL : <https://bit.ly/3P3MvQ9>
18. Закірова С. Зміни нормативно-правової бази у сфері вдосконалення правового статусу і соціального становища внутрішньо переміщених осіб в Україні [Електронний ресурс] / С. Закірова // Громадська думка про правотворення, 2018. № 4 (148), С. 4-12. URL : <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2018/4.pdf>

19. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях». Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>.

20. Закон України «Про державні цільові програми» № 1621-IV // «Законодавство України». Розділ офіційного вебпорталу парламенту України. URL : <https://bit.ly/43W0jjG>

21. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IV. (2003). Відомості Верховної Ради України, 45, 358. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

22. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>

23. Знайти місто-побратима. Коротка інструкція для органів місцевого самоврядування // Центр спільних дій, 2023. URL: <https://bit.ly/3qCymPC>

24. Кейс-менеджмент внутрішньо-переміщених осіб : методичні рекомендації / Автор-упорядник : Гусак Н.Є. К., 2015. 62 с.

25. Кобзін Д., Левкіна Г., Луньова О., Черноусов А., Щербань С. Методичний посібник з оцінювання потреб ВПО у громадах // Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД), 2020. URL : <https://bit.ly/3WZSgAa>

26. Ковальчук Л. П., Вплив збойного конфлікту на жінок і чоловіків // Жінки. Мир. Безпека : інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Козуб Л. І, Левченко К. Б., Легенька М. М. Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.

27. Конончук, А. І. Внутрішньо переміщені особи : соціальні аспекти проблем і шляхи їх вирішення. Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів, ТОВ «РІК-У», 2019. С. 49-50.

28. Корецька Т. К. Механізми виконання регіональних програм соціального захисту населення : дис. ... кан. наук з державного управління : 25.00.02 / Львівський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України, Львів, 2020. 243 с.

29. Кропивницький М. О. Бюджетне та позабюджетне фінансування соціального забезпечення громадян України: адміністративно-правовий аспект : дис. ... кан. юр. наук : 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019. 254 с.

30. Кульчицький Т. Р. Правове регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 081 / Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2022. 224 с.

31. Кучер Г. М. Інноваційні підходи в роботі фахівців із соціальної роботи із вразливими верствами населення. Сучасні підходи до формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах реалізації гендерної політики в Україні : матеріали регіон. наук.-практ. конф. Харків, 2017. С. 96-100.

32. Кучер Г. М. Соціальна робота з вразливими категоріями населення в умовах територіальної громади : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, 2019. 301 с.

33. Левченко К., Швед, О. Громадські організації в системі запобігання та протидії домашньому насильству. // Право і безпека. Law and Safety, 2020. 1(76), С. 74-82.

34. Любецька М. М. Державне регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : дис. ... канд. наук з державного управління : 25.00.02 / Хмельницький університет управління та права, Хмельницький, 2019. 301 с.

35. Лях Т. Л., Спіріна Т. П., Лехолетова М. М. Методи оцінки територіальною громадою власних потреб. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота, 1(50), 2022. С. 178-181.

36. Малиха М. І. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика. Грані. 2015. № 8. С. 6-11.

37. Медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. Опитування ОПОРИ // Громадянська мережа ОПОРА, 2022. URL : <https://bit.ly/3p3Igcv>

38. Міжнародне муніципальне партнерство. Методичні рекомендації // Рада Європи, Міністерство розвитку громад та територій України, 2022. URL : <https://bit.ly/3p72vWN>

39. Міжнародні партнерства територіальних громад // Портал Децентралізація, 2022. URL : <https://bit.ly/3MUulxi>

40. Міжнародні та національні соціальні проекти та програми : комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни. [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 231 «Соціальна робота» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: С.В. Гераськов Електронні текстові дані (1 файл: 211 Кбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 93 с.

41. Назар Н. І. Розвиток соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді та Україні: порівняльний аналіз : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2022. 380 с.

42. Нотатки з дискусійної платформи: виклики й досвід ВПО та громад // Громадський Простір, 2023. URL : <https://bit.ly/43VP22O>

43. Овчарова Л. М., Пашкова Є. Р. Напрями соціальної роботи з адаптації внутрішньо переміщених осіб в Україні // REPORTER OF THE PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY Section: Socially-humanitarian sciences and public administration 2019. С. 42-47

44. Онлайн-курс «Як дізнатись потреби громади через локальний аналіз» // Платформа електронного навчання Civicportal, 2021. URL : <https://bit.ly/3CHnaEl>

45. Оцінка проблем психологічної, соціально-економічної адаптації та інтеграції жінок з числа ВПО у нові громади (Вінницька, Львівська та Київська області). Київ-2017. URL : https://mvs.gov.ua/upload/file/integration_of_female_idps_2017_ua_final.pdf

46. Павлова Л.О. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2015. 230 с.

47. Песоцька Ю. Соціальна реабілітація та соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб. // *Social Work and Education*, 9(1), 2022. С. 89-99.

48. Петрочко Ж. В., Денисюк О. М. Навчання та підтримка біологічних сімей з дітьми : сучасний досвід Чеської Республіки та України. Науковий журнал Хортицької національної академії (Серія : Педагогіка. Соціальна робота), 1(6), 2022. С. 131-141

49. Повернутись додому : експрес-картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області. Аналітична записка // Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», 2022. URL : <https://bit.ly/3Cqvqbm>

50. Попова А.О. Соціальна робота з дітьми у місцевих громадах Сполучених Штатів Америки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2019. 230 с.

51. Попова А. О., Щеголь М. В. Досвід використання просвітницько-профілактичних настільних ігор фахівцями із соціальної роботи в місцевих громадах. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2018. Вип. № 1 (315). С. 109-14.

52. Порадник з інтеграції внутрішньо переміщених осіб у місцеві громади. «Разом вдома : сильна громада, ефективна адаптація ВПО» / Авт. колектив : І. Куропась, Л. Ропало, А. Ткачук. К., 2023. 85 с. URL : [Manual-for-communities.pdf](https://eef.org.ua/Manual-for-communities.pdf) (eef.org.ua)

53. Порівняльний аналіз стану соціально-економічної адаптації переселенців у громадах, що приймають / М. С. Філяк, Ю. Ю. Завадовська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2016. Вип. 8(1). с. 75. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8%281%29__19

54. Порядок розроблення та виконання державних цільових програм // Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України, 2007. URL: <https://bit.ly/3N4HP9Q>

55. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів // Міністерство фінансів України, 2016. URL : <https://bit.ly/3J4jBeQ>

56. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг, Наказ Міністерства соціальної політики України № 429 (2020) (Україна). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>

57. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, Закон України № 1706-VII (2023) (Україна). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

58. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII : станом на 27 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

59. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / Мельник Л.А. та ін. ; за ред. Волинець Л.С. К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

60. Реут А.Г. Соціальна підтримка населення України: оцінювання та напрями реформування дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАНУ. Київ, 2019. 263 с.

61. Семигіна, Т. В. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму. 2021. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14306477>

62. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

63. Семигіна Т. В., Гусак Н. Є. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб. Український соціум. 2015. № 2. С. 65-72.

64. Сірант М. М. Біженці та внутрішньо переміщені особи: співвідношення понять. Митна справа. 2015. № 2(2.2). С. 154-159.

65. Слозанська Г. І. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах : дис. ... доктор. пед. наук : 13.00.05 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2019. 687 с.

66. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред. : Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.

67. Співпраця заради локальних змін : успішні практики з Польщі та України // Громадські ініціативи України, 2017. URL : <https://bit.ly/42DabxP>

68. Спіріна Т., Лях Т., Клішевич Н. Соціальна профілактика сімейного неблагополуччя в територіальній громаді. *Social Work and Education*, 9(2), 2022245-255. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.2.5>

69. Тенденції інформування внутрішньо переміщених осіб на місцевому рівні // Громадський холдинг «Група впливу», 2022. URL: <https://bit.ly/3oVLj6J>

70. Трубавіна І. М. Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як основа ведення випадку в соціальній роботі з ними. Гібридна війна на Сході України в міждисциплінарному вимірі : витоки, реалії, перспективи реінтеграції, 2017. С. 320-342

71. Управління проектами : навчальний посібник / Уклад. Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько, І.П. Малик. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с

72. Як діяти локально? Про локальну діагностику для громадських організацій // Асоціація «Етнографічна майстерня» ім. Вітольда Диновського, Варшава, 2019. URL : <https://bit.ly/43ENg6z>

73. Якість життя населення України та перші наслідки війни. (Черенько Л. М, Полякова С. В, Шишкін В. С., Реут А. Г., Крикун О. І., Когатько Ю. Л., Заяць В. С., Клименко Ю. А.) (2023). Нац. акад. наук Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. URL: https://www.idss.org.ua/arhiv/Монографія_якість.pdf

74. Dulia A., Liakh T., Veretenko T. (2020). Types of families of joint forces operation participants in the east of Ukraine and peculiarities of social work with them. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 211(4). <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/5106>

75. Hetzel, K. (2021, Apr 27). Social Work and the Health Care System. *In SWHS 300: Introduction to Social Work/Human Services (Bradshaw)*. <https://bit.ly/3NlkbUF>

76. Kucher G. Social work in Ukraine, development in modern conditions. *Sciences of Europe*. Vol 2, № 30. Praha, Czech Republic, 2018. P. 27-31

77. Lohvynova M. (2019). Internally displaced persons as a category of forced migrants: concept and signs. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Geographical Sciences*, (11), 44-50. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2019-11-6>

78. Nazar, N. The ecosystem approach in health social work. 4th International Conference on Mental Health Care “Mental Health: global challenges of XXI century”, *Mental Health: Global Challenges Journal*, 3(2), 2020. P. 16-18. <https://doi.org/10.32437/mhgcj.v4i2.90>

79. Tsymbalistyi, T., & Blashchak, A. (2019). Legal status of internally displaced persons in Ukraine. *Aktual’ni problemi pravoznavstva*, 1(4), 126-130. <https://doi.org/10.35774/app2019.04.126>

80. Popova A., Liakh T. Scientific approaches of volunteer groups’ classification in Europe and United States of America. *Kontynent europejski wobec wyzwań współczesności*. Olsztyn: Lwów-Olsztyn, 2018. C. 61-77.

81. Shynkarova, L. V. (2022). Experience of social and psychological assistance to the wives of combatants in the United States and Ukraine. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, (3), 252-257. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.43>

82. Slozanska H. I. Community social worker : model of personality. Imperatives of civil society development in promoting national competitiveness: Proceedings of the 1st 21 International Scientific and Practical Conference. Volume 1.

December 13-14, 2018. Batumi, Georgia: Publishing House «Kalmosani», 2018, P. 249-252.

83. Yablonska T., Melnychuk T. (2017). Psychological Support for Families During Crises (as exemplified by families members of Ukrainian war veterans). *Current Problems of Psychiatry*, 18(2), 87-94. <https://doi.org/10.1515/cpp-2017-0007>